

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-636-2-22>

BALANCING LAW AND MORALITY: EMERGING CHALLENGES TO THE CONCEPT OF STATE SOVEREIGNTY

БАЛАНС МІЖ ПРАВОМ І МОРАЛЛЮ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ

Melnychenko V. S.

*Postgraduate Student at the Department
of International Law
Yaroslav Mudryi National Law
University
Kharkiv, Ukraine*

Мельниченко В. С.

*аспірант кафедри міжнародного
права
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Концепція державного суверенітету є наріжним каменем сучасної науки міжнародного права. Ніби стрижень, що тримає конструкцію держави, суверенітет вбирає в себе всю цілісність влади в її межах. Появу ідеї про державний суверенітет пов'язують із необхідністю подолання феодальної роздробленості в Європі в епоху Середньовіччя та посилення централізованої влади. Нині ж рівень розвитку глобалізаційних процесів диктує зовсім інші умови соціального, політичного та правового буття, проте концепція державного суверенітету не втрачає своєї актуальності.

Найочевиднішим проявом значення суверенітету для сучасного міжнародного права є положення статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй (далі – Організація, ООН), згідно з якою Організація заснована на принципі суверенної рівності всіх її членів [1].

Із плином часу зміст суверенітету зазнав докорінних трансформацій. Якщо ще декілька століть тому абсолютний характер цієї концепції визнавався аксіомою правової науки, то нині сфера її поширення суттєво звузилась. Особливу роль у цьому процесі відіграло становлення імперативних норм загального міжнародного права, які окреслили можливості держави під час реалізації власного суверенітету. Нині ж норми *jus cogens* фактично є стандартом міжнародної комунікації, що зобов'язує держави зберігати певну модель поведінки (утримуватися від вчинення злочинів проти людяності, геноциду, воєнних злочинів, застосування сили, погрози силою тощо).

І хоча держави зобов'язані дотримуватися згаданих норм, проте досить часто трапляються випадки їх порушення. Нині, в епоху глобального значення навіть локальної активності держав, такі пору-

шення є об'єктом зацікавленості всього міжнародного співтовариства, що зумовлює появу нових форм міжнародно-правової реакції.

Саме так у міжнародному праві з'явилася концепція відповідальності по захисту, яка вперше була закріплена в резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 16 вересня 2005 року. Згідно з її положеннями кожна держава несе відповідальність за захист свого населення від геноциду, воєнних злочинів, етнічних чисток та злочинів проти людяності. Ця відповідальність передбачає запобігання таким злочинам, включаючи підбурювання до них, за допомогою належних та необхідних засобів. Водночас у тому разі, якщо держава не має змоги або не бажає захистити своє населення, то обов'язок щодо його захисту покладається на всю міжнародну спільноту [2].

Поява концепції відповідальності по захисту викликала серйозний резонанс в науці міжнародного права. Численні дискусії щодо моральних та правових обґрунтувань її доцільності не вщухають й нині. Проте найсерйозніші дебати точаться щодо правової аргументації окремих (крайніх) заходів, що можуть становити зміст відповідальності по захисту, у контексті їх впливу на суверенітет держави.

Так, поширеною є думка про те, що їх реалізація є очевидним порушенням або навіть обмеженням суверенітету, що, зважаючи на особливості ціннісного тлумаченні цієї концепції, оцінюється державами з позицій обережності.

Проте важливість визнання відповідальності по захисту важко переоцінити. Сам факт її юридичного закріплення є свідченням продовження тенденції до формування чітких меж прийнятної поведінки держав у дусі їх мирного співіснування, що ймовірно є ознакою наступного етапу розвитку концепції державного суверенітету.

Тому встановлення оптимального доктринального обґрунтування співвідношення концепцій державного суверенітету та відповідальності по захисту є нагальною потребою. Забезпечення чіткого доктринального висвітлення їх взаємодії є запорукою виявлення місця концепції відповідальності по захисту в ході реалізації державного суверенітету.

Таким чином, вбачається, що співвідношення та взаємозв'язок цих концепцій стане підґрунтям для подальших наукових досліджень у сфері еволюції ідеї про державний суверенітет.

Література:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 21.10.2025).
2. Resolution adopted by the General Assembly on 16 September 2005. URL: https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n05/487/60/pdf/n0548760.pdf?OpenElement&_gl=1*4p607a*_ga*MTMyMzcyNTM3Ny4x

NzYxMjQ3MTM2*_ga_TK9BQL5X7Z*czE3NjEyNTI1NjEkbzEkZzEkdD
E3NjEyNTI1ODMkajM4JGwwJGgw (дата звернення: 23.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-636-2-23>

REPRESENTATION OF A CLIENT'S INTERESTS BY A LAWYER IN THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ПРЕДСТАВНИЦТВО АДВОКАТОМ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Plesna I. A.

*Graduate student (Master's level)
at the Faculty of Advocacy,
Yaroslav Mudryi National Law
University
Kharkiv, Ukraine*

Плесна І. А.

*здобувачка освіти 2 (магістерського)
рівня вищої освіти факультету
адвокатури
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Участь адвокатів у процедурах Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) набуває особливого значення в контексті глобалізації та посилення ролі міжнародного правосуддя. У світі, де права людини стають центральним елементом правових систем, адвокат виступає не лише захисником особи, а й своєрідним посередником між національним і міжнародним правом.

Правовою основою діяльності вітчизняних адвокатів у ЄСПЛ є Конституція України [3], стаття 55 якої проголошує, що кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Більш детально повноваження адвоката у контексті розглядуваного питання визначає Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4], частиною другою ст. 4 якого передбачено, що адвокат України здійснює адвокатську діяльність на всій території України та за її межами, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або законодавством іноземної держави. Відповідно до п. 7 частини першої ст. 19 цього ж Закону, одним із видів адвокатської діяльності є представництво інтересів фізичних